

SD-STAR: นวัตกรรมการสอนที่บูรณาการทักษะปฏิบัติตามแนวคิดของเดวิสกับสถานการณ์จำลอง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์และทักษะปฏิบัติพิธีฮัจญ์และอุมเราะฮ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
SD-STAR: Teaching Innovation Integrating Davies's Practical Skills with Simulation to Develop Achievement and Hajj and Umrah Practical Skills of Ninth Grade Students

มุฮัมมัดซาฮิด ซาลามิง^{1*} ฮามิดะ มุสอ¹ ณฐวิทย์ พจนตันติ¹ และอิสมาแอ กาเต๊ะ²
Muhammadsahid Salaming^{1*}, Hamidah Musor¹, Nathavit Portjanatanti¹ and Isma-ae Katih²

¹สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี 94000

²สาขาวิชาอิสลามศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี 94000

¹Curriculum and Instruction, Faculty of education price of songkla university, Muang, Pattani 94000, Thailand

²Islamic Studie, Faculty of Islamic Sciences price of songkla university, Muang, Pattani 94000, Thailand

*Corresponding author, e-mail: Muhammadsahidfx@gmail.com

(Received: Mar 21, 2025; Revised: Jul 10, 2025; Accepted: Jul 18, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องฮัจญ์และอุมเราะฮ์หลังการจัดการเรียนรู้ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องฮัจญ์และอุมเราะฮ์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ 3) ศึกษาทักษะปฏิบัติการทำฮัจญ์และอุมเราะฮ์หลังการจัดการเรียนรู้ 4) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/4 โรงเรียนอุดมศาสนวิทยา จังหวัดยะลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 34 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ SD-STAR 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ 3) แบบประเมินทักษะปฏิบัติฮัจญ์และอุมเราะฮ์ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าพัฒนาการสัมพัทธ์ และการทดสอบค่าที แบบกลุ่มเดียว และแบบกลุ่มตัวอย่างไม่อิสระ ต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 2) ค่าพัฒนาการสัมพัทธ์อยู่ในระดับสูง เฉลี่ยเท่ากับ 56.13 3) นักเรียนทุกคนมีทักษะปฏิบัติในระดับดีเยี่ยม และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาความรู้ ทักษะปฏิบัติ สามารถดำเนินการตามขั้นตอนได้อย่างถูกต้องคล่องแคล่ว ทั้งนี้ผู้สอนควรมีความรู้ในหลักคำสอนและการปฏิบัติของศาสนาอิสลาม จัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์ให้เพียงพอ การวิจัยต่อไปควรศึกษาความคงทนของความรู้ การประยุกต์ใช้กับเนื้อหาอื่น และขยายขอบเขตไปยังกลุ่มที่ต้องการประกอบพิธีฮัจญ์และอุมเราะฮ์จริง เพื่อพัฒนาให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความหลากหลาย

คำสำคัญ : ทักษะปฏิบัติตามแนวคิดของเดวิส สถานการณ์จำลอง อัลฟิกฮ์ ฮัจญ์และอุมเราะฮ์

Abstract

This research aimed to 1) study the development of learning achievement in Hajj and Umrah after using the SD-STAR teaching, 2) compare learning achievement in Hajj and Umrah before and after using the SD-STAR teaching, 3) evaluate the practical skills of performing Hajj and Umrah after using the SD-STAR teaching, and 4) examine students' satisfaction with the SD-STAR teaching. The sample consisted of 34 students from Grade 9/4 at Udomsasn Wittaya School, Yala Province, in the first semester of the 2024 academic year, selected through cluster random sampling. The research instruments were: 1) SD-STAR learning management plans on Hajj and Umrah, 2) a learning achievement test, 3) a Hajj and Umrah practical skills assessment form, and 4) a satisfaction questionnaire toward the SD-STAR teaching. Statistics used

included percentage, mean, standard deviation, relative gain score, and t-test for both one sample and dependent samples. The research findings revealed that: 1) the post-learning achievement was significantly higher than pre-learning at the 0.01 level, 2) the average relative gain score was at a high level (56.13), 3) all students demonstrated practical skills at an excellent level, exceeding the 80% criterion, and 4) students reported the highest level of satisfaction with the SD-STAR teaching. These results indicate that this teaching approach was effective in developing knowledge and practical skills, with students being able to perform procedures correctly and fluently, while also expressing high satisfaction. Teachers should have thorough knowledge of Islamic teachings and practices and prepare sufficient materials and equipment. Future research should examine knowledge retention, application to other content areas, and extend to groups intending to perform actual Hajj and Umrah to develop approaches suitable for diverse learners.

Keywords: Davies practical skills learning model, Simulation, Al-Fiqh, Hajj and Umrah

บทนำ

อิสลามมีหลักพื้นฐานสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ หลักปฏิบัติศาสนกิจ (المسألة) หลักศรัทธา (الإيمان) และหลักคุณธรรมจริยธรรม (الأخلاق) (Yahya, 2017) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่กำหนดหลักสูตรอิสลามศึกษา (Ministry of Education, 2012) สำหรับการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปฏิบัติศาสนกิจถือเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งสำหรับมุสลิมทุกคน เนื่องจากการแสดงออกถึงความศรัทธาผ่านการปฏิบัติที่ถูกต้องตามบทบัญญัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายวิชาอัลฟิกฮ์ที่มุ่งเน้นการสอนเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ อย่างถูกต้องตามหลักการศาสนา การเรียนรู้และเข้าใจหลักปฏิบัติเหล่านี้ช่วยให้มุสลิมสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง จากการสัมภาษณ์หัวหน้าวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระอัลฟิกฮ์ โรงเรียนอุดมศาสนวิทยาพบว่า “หน่วยการเรียนรู้เรื่องฮัจญ์และอุมเราะฮ์เป็นหน่วยที่นักเรียนเข้าใจได้ยากที่สุด นักเรียนมักสับสนในขั้นตอนการปฏิบัติที่ถูกต้อง ขาดทักษะปฏิบัติจริง และมีความพึงพอใจต่อการเรียนในระดับต่ำ” อูสตะอฺ (นามสมมติ) และอูสตะมิง (นามสมมติ), สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าร้อยละ 50 มาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงผลการทดสอบระดับชาติ I-NET ก็ต่ำกว่าร้อยละ 50 เช่นกัน (National Institute of Educational Testing Service (Public Organization), 2023) จากการสังเกตการสอนพบว่า ครูยังคงใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย โดยไม่มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน ทำให้นักเรียนขาดความสนใจและไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาเชิงลึกได้ ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติจึงเป็นทางเลือกที่น่าสนใจ เนื่องจากช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและมีความชำนาญ (Khemmani, 2023) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Silarat (2017) ที่พบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบทักษะปฏิบัติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Sintuchai & Ubonwan, 2017) จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ SD-STAR ซึ่งเป็นการบูรณาการทักษะปฏิบัติตามแนวคิดของเดวิสกับสถานการณ์จำลอง ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้ (Stimulate learning: S) เป็นการแนะนำสถานการณ์จำลองและความรู้พื้นฐาน 2) ขั้นสาธิต (Demonstrate: D) เป็นการสาธิตหรือการทำต้นแบบให้ผู้เรียนสังเกต 3) ขั้นปฏิบัติทักษะย่อย (Sub-skill practice: S) ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติทักษะย่อยด้วยตนเอง 4) ขั้นให้เทคนิคและแนวปฏิบัติตามซุนนะฮ์ (Techniques & Sunnah: T) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประกอบพิธีได้อย่างสมบูรณ์ 5) ขั้นเชื่อมโยงสู่ทักษะปฏิบัติในสถานการณ์จำลอง (Apply in simulation: A) ให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ทักษะย่อยในสถานการณ์จำลองที่สมจริง และ 6) ขั้นสะท้อนคิดและประเมินผล (Reflect & assess: R) เพื่อสรุปและทบทวนประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าหากนักเรียนได้เรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว นักเรียนจะมีพัฒนาการในการใช้ทักษะปฏิบัติการทำฮัจญ์และอุมเราะฮ์เป็นอย่างดี และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการสัมพัทธ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการทำฮัจญ์และอุมเราะฮ์ หลังการจัดการเรียนรู้ SD-STAR
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการทำฮัจญ์และอุมเราะฮ์ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ SD-STAR
3. เพื่อศึกษาทักษะปฏิบัติการทำฮัจญ์และอุมเราะฮ์ หลังการจัดการเรียนรู้ SD-STAR
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ SD-STAR

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **แบบแผนการวิจัย** การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental design) โดยใช้แบบแผนการทดลองกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (One-group pretest-posttest design) (Kaemkate, 2012)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอุดมศาสนวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 4 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 140 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/4 จำนวน 34 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม และใช้วิธีจับฉลากในการเลือกห้องเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่าง (Luenam, 2018)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ SD-STAR หน่วยการเรียนรู้ฮัจญ์และอุมเราะฮ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง ได้แก่ 1) การปฏิบัติพิธีอุมเราะฮ์ 2) การปฏิบัติพิธีฮัจญ์ และ 3) การจ่ายค่าปรับ (ตัม) ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้ (Stimulate learning: S) 2) ขั้นสาธิต (Demonstrate: D) 3) ขั้นปฏิบัติทักษะย่อย (Sub-skill practice: S) 4) ขั้นให้เทคนิคและแนวปฏิบัติตามสุนนะฮ์ (Techniques & Sunnah: T) 5) ขั้นเชื่อมโยงสู่ทักษะปฏิบัติในสถานการณ์จำลอง (Apply in simulation: A) และ 6) ขั้นสะท้อนคิดและประเมินผล (Reflect & assess: R) ผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านอิสลามศึกษา 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมิน พบว่า แผนมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.65 (Nilphan, 2015) สามารถนำไปใช้ได้ทั้งหมด นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทดลองใช้แผนที่ 1 กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรม สื่อ และระยะเวลา จากนั้นนำข้อเสนอแนะที่ได้รับมาปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนดำเนินการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านอิสลามศึกษา 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมิน โดยใช้ดัชนีความตรง (Index of item-objective congruence: IOC) จำนวน 40 ข้อ พบว่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ แล้วคัดเลือกมาใช้จริง 30 ข้อ ที่ผ่านการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย ($p = 0.20 - 0.80$) และอำนาจจำแนก ($r \geq 0.20$) และเมื่อวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20 พบว่า มีค่า 0.82 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

4.2 แบบประเมินทักษะการปฏิบัติพิธีฮัจญ์และอุมเราะฮ์ เป็นแบบรูบรีคแยกองค์ประกอบ แบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ การประกอบพิธีอุมเราะฮ์และการประกอบพิธีฮัจญ์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านอิสลามศึกษา 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมิน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 24 รายการ ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.33 - 1.00 สามารถนำไปใช้ได้ 23 รายการ และแก้ไข 1 รายการ จากนั้นจัดพิมพ์แบบประเมินฉบับสมบูรณ์ ในการประเมินผู้เรียนกำหนดให้มีคณะกรรมการประเมิน 3 ท่านที่มีความรู้ด้านฮัจญ์และอุมเราะฮ์ มีความเข้าใจเกี่ยวกับแบบประเมิน โดยตัดคะแนนสูงสุดและต่ำสุดออก ใช้เพียงคะแนนกลางเป็นคะแนนสุดท้ายของผู้เรียนแต่ละคน เมื่อนำมาวิเคราะห์ความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน (Inter-rater reliability) โดยใช้สถิติ ICC แบบ Two-way mixed effects model พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.81 ($p < 0.01$) ซึ่งอยู่ในระดับสูงมากตามเกณฑ์ของ Landis & Koch (1977)

4.3 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ เป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ท 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านครูผู้สอน ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านอิสลามศึกษา 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน

และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมิน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 30 ข้อ ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่า IOC ทุกข้อ เท่ากับ 1.00 นำไปใช้ได้ทั้งหมด ผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถาม 25 ข้อ สำหรับจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับจริง เมื่อวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคพบว่า มีค่า 0.91 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ โดยได้ทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 28 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะปฏิบัติอัตถิภาณุและอุมเราะฮ์ และความพึงพอใจของนักเรียน ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 เปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติกับเกณฑ์ร้อยละ 80 ด้วย One sample t-test

5.3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน-หลังด้วย t-test แบบ Dependent samples

5.4 วิเคราะห์พัฒนาการด้วยคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ตามเกณฑ์ของ Kanjanawasee (2013) แบ่งเป็น 5 ระดับ พัฒนาการระดับสูงมาก (76 - 100) ระดับสูง (51 - 75) ระดับกลาง (26 - 50) ระดับต้น (0.1 - 25) และไม่มีพัฒนาการ (0)

5.5 การแปลผลคะแนนความพึงพอใจ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตามเกณฑ์ของ Nilphan (2015) ได้แก่ มากที่สุด (4.50 - 5.00) มาก (3.50 - 4.49) ปานกลาง (2.50 - 3.49) น้อย (1.50 - 2.49) น้อยที่สุด (1.00 - 1.49)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการจัดการเรียนรู้ SD-STAR

ตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ และค่าพัฒนาการสัมพัทธ์

ที่	ก่อนเรียน (30)	หลังเรียน (30)	พัฒนาการ สัมพัทธ์	ระดับ พัฒนาการ	ที่	ก่อนเรียน (30)	หลังเรียน (30)	พัฒนาการ สัมพัทธ์	ระดับ พัฒนาการ
1	10	18	40.00	กลาง	18	15	22	46.67	กลาง
2	13	23	58.82	สูง	19	10	21	55.00	สูง
3	14	25	68.75	สูง	20	16	24	57.14	สูง
4	13	24	64.71	สูง	21	16	22	42.86	กลาง
5	18	27	76.00	สูงมาก	22	15	21	40.00	กลาง
6	15	23	53.33	สูง	23	13	21	47.06	กลาง
7	11	19	42.11	กลาง	24	12	20	44.44	กลาง
8	12	22	55.56	สูง	25	14	23	56.25	สูง
9	11	23	63.16	สูง	26	11	23	63.16	สูง
10	12	22	55.56	สูง	27	15	26	73.33	สูง
11	16	25	64.29	สูง	28	19	27	72.73	สูง
12	17	25	61.54	สูง	29	17	26	69.23	สูง
13	19	28	81.82	สูงมาก	30	9	18	42.86	กลาง
14	18	24	50.00	กลาง	31	15	24	60.00	สูง
15	16	25	64.29	สูง	32	16	24	57.14	สูง
16	14	20	37.50	กลาง	33	11	20	47.37	กลาง
17	12	23	61.11	สูง	34	17	26	69.23	สูง
ค่าเฉลี่ย						14.18	23.06	56.13	สูง
SD						2.72	2.55	-	-

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ SD-STAR

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	n	M	SD	t	p
ก่อนเรียน	34	14.18	2.72	31.44**	0.000
หลังเรียน	34	23.06	2.55		

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากตารางที่ 1 และ 2 จะเห็นได้ว่า คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 56.13 คะแนน ซึ่งจัดอยู่ในระดับสูงตามเกณฑ์ของ Kanjanawasee (2013) และหากพิจารณารายบุคคลพบว่า 2 คนมีพัฒนาการระดับสูงมาก 21 คนอยู่ในระดับสูง และ 11 คนอยู่ในระดับกลาง โดยไม่มีนักเรียนที่พัฒนาการต่ำกว่าระดับต้น เมื่อพิจารณาผลการทดสอบ t-test พบว่า $t = 31.44$, $p = 0.000$ แสดงว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ก่อนเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 14.18 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.72 หลังเรียนค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 23.06 คะแนน โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.55

3. ผลการศึกษาทักษะปฏิบัติการทำอัจฉริยะและอุมเราะฮ์ หลังการจัดการเรียนรู้ SD-STAR

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบทักษะปฏิบัติการประกอบพิธีอัจฉริยะและอุมเราะฮ์ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 80

n	M	SD	เกณฑ์ร้อยละ 80	df	t	p
34	70.15	2.60	57.6	33	28.19**	0.000

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ตารางที่ 4 ผลการประเมินทักษะปฏิบัติในการประกอบพิธีอัจฉริยะและอุมเราะฮ์ ภายหลังจากการจัดการเรียนรู้

ที่	อุมเราะฮ์ (27)	อัจฉริยะ (45)	ภาพรวม (72)	ร้อยละ	ระดับ	ที่	อุมเราะฮ์ (27)	อัจฉริยะ (45)	ภาพรวม (72)	ร้อยละ	ระดับ
1	26	41	67	93	ดีเยี่ยม	18	27	45	72	100	ดีเยี่ยม
2	27	45	72	100	ดีเยี่ยม	19	27	45	72	100	ดีเยี่ยม
3	27	43	70	97	ดีเยี่ยม	20	27	45	72	100	ดีเยี่ยม
4	27	43	70	97	ดีเยี่ยม	21	24	41	65	90	ดีเยี่ยม
5	27	45	72	100	ดีเยี่ยม	22	26	41	67	93	ดีเยี่ยม
6	27	43	70	97	ดีเยี่ยม	23	26	45	71	99	ดีเยี่ยม
7	24	41	65	90	ดีเยี่ยม	24	27	45	72	100	ดีเยี่ยม
8	24	41	65	90	ดีเยี่ยม	25	27	45	72	100	ดีเยี่ยม
9	27	45	72	100	ดีเยี่ยม	26	27	45	72	100	ดีเยี่ยม
10	27	45	72	100	ดีเยี่ยม	27	27	45	72	100	ดีเยี่ยม
11	27	45	72	100	ดีเยี่ยม	28	27	45	72	100	ดีเยี่ยม
12	27	43	70	97	ดีเยี่ยม	29	27	45	72	100	ดีเยี่ยม
13	27	45	72	100	ดีเยี่ยม	30	27	45	72	100	ดีเยี่ยม
14	27	45	72	100	ดีเยี่ยม	31	26	41	67	93	ดีเยี่ยม
15	27	45	72	100	ดีเยี่ยม	32	26	41	67	93	ดีเยี่ยม
16	27	45	72	100	ดีเยี่ยม	33	26	41	67	93	ดีเยี่ยม
17	24	41	65	90	ดีเยี่ยม	34	26	45	71	99	ดีเยี่ยม
ค่าเฉลี่ย							26.44	43.71	70.15	97.43	ดีเยี่ยม
SD							0.99	1.77	2.60	-	-

จากตารางที่ 3 และ 4 พบว่า ทักษะปฏิบัติพิธิฮัจญ์และอุมเราะห์หลังการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นักเรียนทุกคนมีระดับทักษะอยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม โดยทักษะปฏิบัติอุมเราะห์มีคะแนนเฉลี่ย 26.44 จาก 27 คะแนน และทักษะปฏิบัติพิธิฮัจญ์มีคะแนนเฉลี่ย 43.71 จาก 45 คะแนน ส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 70.15 จาก 72 คะแนน (97.43%) โดยมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.60 และช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 65-72 คะแนน

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ SD-STAR

ตารางที่ 5 ระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาภาพรวมแต่ละด้าน

รายการสอบถาม	M	SD	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหา	4.43	0.69	มาก
ด้านการจัดการเรียนรู้	4.59	0.61	มากที่สุด
ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้	4.56	0.62	มากที่สุด
ด้านการวัดและประเมินผล	4.45	0.71	มาก
รวม	4.51	0.65	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.51 (SD = 0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย สูงสุดเท่ากับ 4.59 (SD = 0.61) และด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.56 (SD = 0.62) ส่วนด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ย 4.45 (SD = 0.71) และด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ย 4.43 (SD = 0.69) นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาคำพัฒนาการสัมพัทธ์ทางการเรียนพบว่า นักเรียนมีคะแนนก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 47.26 และมีคะแนนหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 76.86 ส่งผลให้มีค่าพัฒนาการสัมพัทธ์เฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 56.13 อยู่ในระดับสูง โดยมีนักเรียนที่มีค่าพัฒนาการอยู่ในระดับสูงมาก 2 คน ระดับสูง 21 คน และระดับกลาง 11 คน แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ SD-STAR ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความก้าวหน้าทางการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้เรียนที่มีพื้นฐานความรู้ต่างกันสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ เห็นได้จากนักเรียนที่มีคะแนนก่อนเรียนต่ำถึงปานกลาง (เช่น นักเรียนลำดับที่ 9 26 และ 27) สามารถพัฒนาจนมีค่าพัฒนาการสัมพัทธ์ในระดับสูงถึงสูงมาก เช่น นักเรียนลำดับที่ 27 มีคะแนนก่อนเรียน 15 คะแนน คะแนนหลังเรียน 26 คะแนน มีค่าพัฒนาการสัมพัทธ์สูงถึงร้อยละ 73.33 ซึ่งอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการจัดการเรียนรู้ SD-STAR ที่เน้นการปฏิบัติทักษะย่อยอย่างเป็นขั้นตอน ร่วมกับการใช้สถานการณ์จำลองที่น่าจะเอื้อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสามารถเชื่อมโยงความรู้ภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับหลักการพัฒนาการเรียนรู้ของ Vygotsky (1978) ที่ว่า ผู้เรียนอาจพัฒนาได้สูงกว่าศักยภาพเดิมเมื่อได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม และยังสอดคล้องกับ Kanjanawasee (2013) ที่กล่าวว่า การวัดพัฒนาการทางการเรียนรู้จะช่วยให้เห็นถึงความก้าวหน้าของผู้เรียนที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($t = 31.44$, $p = 0.000$) ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ SD-STAR ได้มีการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบผ่าน 6 ขั้นตอน โดยเริ่มจากขั้นกระตุ้นการเรียนรู้ที่ผู้สอนใช้สื่อและกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น วิดีโอการทำฮัจญ์และอุมเราะห์ที่แสดงบรรยากาศจริง ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ช่วยกระตุ้นความสนใจ เตรียมความพร้อมให้ผู้เรียน ปูพื้นฐานความรู้ และสร้างความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักการ และบทบัญญัติต่าง ๆ ถือเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในขั้นต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อมาเป็นขั้นสาธิตที่ช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพรวมของขั้นตอนทั้งหมด ขั้นปฏิบัติทักษะย่อยที่ช่วยลดความซับซ้อนโดยแบ่งทักษะใหญ่เป็นส่วนย่อย ๆ ขั้นให้เทคนิคและแนวปฏิบัติตามซุนนะฮ์ และขั้นเชื่อมโยงสู่ทักษะปฏิบัติในสถานการณ์จำลอง ซึ่งในขั้นนี้นักเรียนจะได้ปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมเสมือนจริง ณ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา ที่มีอุปกรณ์จำลองอย่างกะบะฮ์ขนาดใหญ่ โดยนักเรียนได้ลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ

การจำลองพิธีกรรมเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนเข้าใจขั้นตอนต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ช่วยให้เกิดประสบการณ์ตรงและการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงมากที่สุด ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเชิงลึกและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากนั้นในขั้นสุดท้ายคือ การสะท้อนคิดและประเมินผล ที่ผู้สอนให้ผู้เรียนได้ร่วมกันทบทวนสรุปองค์ความรู้ที่ได้เรียนรู้ตลอดกระบวนการ จะช่วยต่อยอดความรู้ ความเข้าใจให้แก่ผู้เรียน ทำให้สามารถสรุปหลักการสำคัญ จดจำ และเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้เข้ากับประสบการณ์และการปฏิบัติจริงได้อย่างถ่องแท้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ทุกขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้ ล้วนช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการใช้สถานการณ์จำลองที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติอัญญและอุมเราะฮ์อย่างต่อเนื่องและมีระบบจนเกิดความแม่นยำ สะท้อนถึงหลักการของอิสลามในเรื่อง “อิหซาน” (إحسان) ตามที่กล่าวไว้ในอัลกุรอาน ซูเราะฮ์อันนะฮลุ (16:90) ที่ว่า “แท้จริงอัลลอฮ์ทรงสั่งใช้ให้ยุติธรรม ความดีงาม (อิหซาน) และการให้กับเครือญาติ...” โดย “อิหซาน” ในที่นี้หมายถึงการทำให้ดีเลิศตามให้ออกมาดีที่สุด ซึ่งการแสวงหาความเป็นเลิศในการนมัสการต่อพระผู้เป็นเจ้า ถือเป็นคุณค่าทางจริยธรรมที่ศาสนาอิสลามส่งเสริม นอกจากนี้การแบ่งทักษะใหญ่เป็นทักษะย่อยและฝึกฝนซ้ำ ๆ อย่างเป็นระบบ ยังสะท้อนหลัก “ตะตฺรฺจุ” (การค่อยเป็นค่อยไป) ตามฮาดิษจากอิมามอะฮฺมัดที่ว่า “การกระทำที่เป็นที่รักยิ่งของอัลลอฮ์ คือ การกระทำที่สม่ำเสมอ แม้เพียงเล็กน้อย” (รายงานโดยบุคอรีและมุสลิม) การเรียนรู้โดยแบ่งขั้นตอนให้ค่อยเป็นค่อยไปและฝึกฝนซ้ำ ๆ เป็นการดำเนินตามแนวทางของนบีที่ให้ความสำคัญกับการกระทำที่ต่อเนื่อง ไม่หักโหม และมีความมุ่งมั่น สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ตรงกับแนวทางศาสนา เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ Silarat (2017) ที่พบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบทักษะปฏิบัติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Witthayaphun & Thippakesorn (2021) ที่ระบุว่า การเรียนรู้ด้วยสถานการณ์จำลองจะช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถในการแก้ปัญหา และทักษะที่จำเป็นได้เป็นอย่างดี

3. ผลการศึกษาทักษะปฏิบัติการประกอบพิธีอัญญและอุมเราะฮ์หลังการจัดการเรียนรู้พบว่า นักเรียนทุกคนมีทักษะปฏิบัติอยู่ในระดับดีเยี่ยม สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยมีคะแนนเฉลี่ย 70.15 จากคะแนนเต็ม 72 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 97.43 สะท้อนประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้ผลการพัฒนาทักษะปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพดังกล่าวมาจากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอนสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นปฏิบัติทักษะย่อย ที่แบ่งทักษะที่ซับซ้อนออกเป็นทักษะย่อย ๆ ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติซ้ำ ๆ จนเกิดความชำนาญ ช่วยส่งเสริมความสามารถในการปฏิบัติ การประยุกต์ใช้ความรู้ ความชำนาญและเชี่ยวชาญ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการฝึกทักษะปฏิบัติของเดวิส (Davies, 1971) จากนั้นในขั้นเชื่อมโยงสู่ทักษะปฏิบัติในสถานการณ์จำลอง นักเรียนจะได้นำทักษะย่อยมารวมกันฝึกปฏิบัติในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับสภาพจริงมากที่สุด ทั้งที่สำนักงานคณะกรรมการอิสลามและในห้องเรียน ช่วยฝึกประสบการณ์ในบริบทที่คุ้นเคย จนสามารถปฏิบัติได้แม่นยำ และประยุกต์ใช้ได้ดี กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นขั้นตอน ควบคู่กับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน และการออกแบบกิจกรรมที่จำลองสถานการณ์เสมือนจริง ล้วนช่วยให้นักเรียนมั่นใจ สามารถเชื่อมโยงความรู้และทักษะเข้ากับบริบทจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจำลองสถานการณ์ใกล้เคียงกับความเป็นจริงในการฝึกปฏิบัติ และยังสอดคล้องกับแนวทางของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในการฝึกฝนศ่อฮาบะฮ์ ซึ่งท่านนบีมักใช้การจำลองสถานการณ์จริงในการสอนศ่อฮาบะฮ์ เช่น การจัดแถวละหมาด การสาธิตการเชือดสัตว์ในวันอีด ดังนั้นการเรียนรู้ในสถานการณ์จำลอง ย่อมสอดคล้องกับแนวทางของท่านนบีที่เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงเพื่อสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติศาสนกิจ นอกจากนี้การที่นักเรียนทุกคนสามารถพัฒนาทักษะปฏิบัติได้ในระดับดีเยี่ยม ยังสอดคล้องกับความสำคัญของการเตรียมความพร้อมก่อนการประกอบพิธีอัญญตามที่กล่าวไว้ในอัลกุรอาน ซูเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ (2:197) ที่ว่า “และจงเตรียมเสบียงเถิด แท้จริงเสบียงที่ดีที่สุดคือ ตะกวา...” การฝึกฝนทักษะปฏิบัติก่อนเดินทางไปยังญะฮ์คือ การเตรียมเสบียงทั้งทางร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณเพื่อไปประกอบพิธีอัญญ ซึ่งถือเป็นการปฏิบัติตามพระบัญชา “เตรียมเสบียง” ทั้งในเชิงรูปธรรมและนามธรรมอย่างครบถ้วน ผลการวิจัยที่แสดงว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถอธิบายได้ว่า เป็นผลลัพธ์ของกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักการอิสลาม ทั้งในเรื่อง อิหซาน ตะตฺรฺจุ การปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบี และการเตรียมความพร้อมซึ่งไม่เพียงส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์เชิงวิชาการ แต่ยังเป็นการพัฒนาทางจิตวิญญาณอีกด้วย

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 2 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และใช้คำถามกับสถานการณ์จำลองเพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักเรียนที่ระบุว่า “ชอบตอนได้ปฏิบัติจริง ทำให้นึกภาพออก” และ “เรียนปฏิบัติสนุกมาก กระตุ้นความคิด ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วม” นอกจากนี้การที่นักเรียนได้มีโอกาสไปศึกษาและฝึกปฏิบัตินอกสถานที่ ณ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา ซึ่งเป็นสถานที่ที่สามารถจำลองสภาพแวดล้อมได้ใกล้เคียงกับการประกอบพิธีกรรมจริง ยิ่งช่วยส่งเสริมความเข้าใจและทักษะการปฏิบัติให้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Maslow (1970 as cited in Sukkhee, 2016) ที่ระบุว่า หากความต้องการพื้นฐานของผู้เรียนได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสม จะทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Radakhet & Amatbundit (2022); Silarat (2017); Wechpul (2016) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวิสช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมากถึงมากที่สุด เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจและปฏิบัติทักษะได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่วจนสามารถประยุกต์ใช้ได้จริง

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

รูปแบบการเรียนรู้ SD-STAR ช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน มีค่าพัฒนาการสัมพัทธ์อยู่ในระดับสูง และสามารถพัฒนาทักษะปฏิบัติในการประกอบพิธีฮัจญ์และอุมเราะฮ์ให้อยู่ในระดับดีเยี่ยม อีกทั้งนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับสูงสุด แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการเรียนรู้นี้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะปฏิบัติ

การนำรูปแบบการเรียนรู้นี้ไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้และความเข้าใจในหลักคำสอนเจตนารมณ์ และหลักการปฏิบัติของศาสนาอิสลามอย่างถ่องแท้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและเห็นความสำคัญของหลักปฏิบัติทางศาสนา รวมถึงการจัดเตรียมสื่อและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เพียงพอและพร้อมใช้งานอยู่เสมอ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาความคงทนของความรู้และทักษะปฏิบัติหลังการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ควรศึกษาการนำรูปแบบนี้ไปประยุกต์ใช้ในเนื้อหาหรือทักษะปฏิบัติอื่น ๆ ทั้งในและนอกรายวิชาอิสลามศึกษา รวมถึงควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังกลุ่มผู้ใหญ่หรือผู้ที่มีความประสงค์จะเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์และอุมเราะฮ์จริง เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความหลากหลายด้านอายุ พื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และแรงจูงใจในการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- Davies, I. K. (1971). *The management of meaning*. London: McGraw - Hill.
- Kaemkate, W. (2012). *Behavioral science research methodology* (3rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Kanjanawasee, S. (2013). *Traditional teaching theory* (7nd Ed.). Bangkok: Faculty of Education, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Khemmani, T. (2023). *Teaching science: Knowledge for effective learning process management* (23nd Ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Landis, J. R. & Koch, G. G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 33(1), 159-174.
- Luenam, K. (2018). *Educational research methodology*. Nakhon Ratchasima: Korat Marketing and Production. (in Thai)
- Ministry of Education. (2012). *Islamic studies curriculum B.E. 2546, revised edition 2012*. Office of the Education Council. (in Thai)

- National Institute of Educational Testing Service (Public Organization). (2023). *Results of the National Educational Test for Islamic Studies (I-NET)*. National Institute of Educational Testing Service (Public Organization). (in Thai)
- Nilphan, M. (2015). *Educational research methods* (9nd Ed.). Nakhon Pathom: Silpakorn University Press. (in Thai)
- Radakhet, N. & Amatbundit, S. (2022). Development of folk-dance performance skills using instructional model based on Davies' concept of practice skills with multimedia for Mathayomsuksa 4 students. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(9), 365-381. (in Thai)
- Silarat, C. (2017). *Enhancing practical skills through Davies' instructional model with web support for Mathayomsuksa 3 students at Borabue school*. Master's thesis. Rajabhat Maha Sarakham University. (in Thai)
- Sintuchai, S. & Ubonwan, K. (2017). Learning through virtual simulation: Application in teaching and learning management. *Royal Thai Army Nursing Journal*, 18(1), 29-38. (in Thai)
- Sukkhee, P. (2016). Student satisfaction with library services at Wat Lang School (Boworn Wittayayon 3) under Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 1. Master's independent study. Burapha University. (in Thai)
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University.
- Wechpul, W. (2016). *Development of practical skills using Davies' practical skill teaching model with flipped classroom concept for Mathayomsuksa 5 students at Kaennakorn Wittayalai School*. Master's thesis. Rajabhat Maha Sarakham University. (in Thai)
- Witthayaphun, U. & Thippakesorn, S. (2021). Effects of forensic science simulation on critical thinking abilities of lower secondary school students. *Journal of MCU Humanities Review*, 7(2), 24-40. (in Thai)
- Yahya, A. Z. (2017). *الأربعون النووية [The 40 hadiths of Imam An-Nawawi]* (A. F. Haq, Trans.). Songkhla: Ali Panich. (in Thai)

บุคลากร

- อุสตะญะ (ผู้ให้สัมภาษณ์). มุฮัมหมัดซาอิด สาลามิง (ผู้สัมภาษณ์). ที่ โรงเรียนอุดมศาสนวิทยา 36 หมู่ที่2 ตำบลบุดี อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา 95000. เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2566.
- อุสตะมิง (ผู้ให้สัมภาษณ์). มุฮัมหมัดซาอิด สาลามิง (ผู้สัมภาษณ์). ที่ โรงเรียนอุดมศาสนวิทยา 36 หมู่ที่2 ตำบลบุดี อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา 95000. เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2566.